

BUITEN

30^E JAARGANG N^O. 38

ZATERDAG 19 SEPTEMBER 1936

HET KASTEEL VAN SAN MARINO; HET GEHEEL DOOR ITALIË OMGEVEN REPUBLIEKJE

Redactie: Mr. P. J. A. BOOT

INHOUD

HET KASTEEL VAN SAN MARINO, HET GEHEEL DOOR ITALIË OMGEVEN REPUBLIEKJE (ILL.)	BLZ. 445
HET OORDEEL VAN PARIJS, DOOR LEONARD MERRICK (SLOT)	BLZ. 446—447
TWEE KWARTJES, DOOR A. POTASSE—KUMMEL.	BLZ. 447. 456
ZWERFTOCHTEN DOOR VLAANDEREN (GEÏLL.). (SLOT). DOOR L. SPRUIT	BLZ. 448—450
VERGIFTIGE PLANTEN (GEÏLL.). DOOR M. BARENDRECHT—HOEN.	BLZ. 450—452
DE ILLUSTRÉ LIEVE-VROUWE-BROEDERSCHAP TE 'S-HERTOGENBOSCH (GEÏLL.). DOOR L. SPRUIT.	BLZ. 452—454
VAN EEN OOIEVAAR, DIE VERKOOS ALLEEN TE BLIJVEN (GEÏLL.). DOOR MR. FR. HAVERSCHMIDT	BLZ. 454—455
MARGRIETEN (GEÏLL.). DOOR G. KROMDIJK.	BLZ. 455—456

Men gelieve alle stukken voor Redactie en Administratie bestemd te zenden naar *Rokin 74—76, Amsterdam*. Bijdragen dienen vergezeld te gaan van postzegels voor eventuele terugzending.

Overneming van den inhoud, ook bij gedeelten is verboden.

Het oordeel van Parijs

DOOR LEONARD MERRICK (Slot)

AL was het niet waarschijnlijk dat iemand in de stad den gewezen beul van uiterlijk kende, dit was zoo goed als zeker wel het geval met Robichon's trekken en de auteur had zich dan ook in overeenstemming met Roux' physiognomie geschminkt. In het gebouw gekomen, waar de lezing gehouden zou worden, werd hij door den verhuurder begroet, die hem een „goed bezette zaal” in het vooruitzicht stelde. Terwijl het publiek de zaal vulde, rookte hij een sigaret.

Om acht uur verscheen de zaal-eigenaar weer. „Alles is klaar, monsieur Roux”, zei hij.

Robichon stond op.

Hij zag Suzanne en Quinquart op de derde rij zitten en kwam in de verleiding hun een knipoogje te geven.

„Mesdames et Messieurs”.

Aller oogen richtten zich op hem toen hij begon en zelfs de stem van den „beul” oefende een fascinerenden invloed op de menigte uit.

Het begin van zijn lezing verliep volmaakt kalm — er lag zelfs een humoristisch element in, toen hij gefantaseerde jeugdherinneringen opdischte. Er grinnikten menschen, die daarop elkaar met iets verontschuldigungs aanzagen, als waren zij erover gechoqueerd dat zulk een monster het waagde grappen te maken. Suzanne fluisterde Quinquart toe: „Te vroolijk; hij heeft de juiste snaar niet getroffen!” Maar somber fluisterde Quinquart terug: „Wacht maar; hij is natuurlijk op contrastwerking uit!”

En Quinquart's veronderstelling was juist. Geleidelijk verflauwde het vroolijke element in de stem van den spreker; de grappige incidenten waren voorbij. De anecdoten werden gruwelijk, afgrijselijk. De zaal huiverde. Ten laatste kreet hij zijn berouw uit, zijn verterend berouw. „Ik ben een moordenaar”, weende hij, en men had in de zaal een speld kunnen hooren vallen.

Er was geen applaus toen hij uitgesproken had — en dit bezegelde zijn succes; in een doodsche stilte maakte hij zijn buiging en verliet het podium. Nog bewoog zich niemand — tot de verslaggevers de zaal uitsnelden om hun bladen te melden dat Jacques Roux een ongeëvenaarde sensatie was.

Robichon's triomf! Edelmoedig wenschte Quinquart hem geluk; eerlijk was Suzanne's bewondering. Nog een compliment volgde: een kaartje van Markies de Thévenin, die den spreker om een onderhoud te zijnen huize verzocht.

„Ah!” riep Robichon geestdriftig uit, „een invitatie van een lid van den hoogen adel! Dat bewijst het effect dat ik gemaakt heb, hè?”

„Wie kan dat zijn?” vroeg Quinquart. „Ik heb nooit van een markies de Thévenin gehoord!”

„Dat komt er niet op aan”, antwoordde Robichon. „'t Is een eer, die ik moet apprecieeren. Ik ga!”

En aangezien hij een tikje snobistisch van aard was, liet hij terstond een taxi voorkomen.

Het was een korte rit en toen de taxi stopte was hij eenigzins uit het veld geslagen door het pretentelooze uiterlijk der woning van den edelman. Het was eigenlijk een gewoon huis. Een boersche man liet hem binnen en het vertrek, waarin hij verzocht werd te wachten, vertoonde niet veel aantlokkelijks; een stel kandelaars en een karaf wijn waren de eenige eenigszins huiselijke voorwerpen. Die kaarsenhouders echter waren fraai en van massief zilver. Monsieur le marquis, vernam Robichon, was plotseling genoodzaakt geweest zijn dokter te laten komen en verzocht monsieur Roux hem enkele minuten te willen verontschuldigen.

Robichon bewonderde de kandelaars, maar kon de gedachte niet van zich afzetten dat het gezelliger geweest zou zijn met Suzanne te souperen.

Na tamelijk lang wachten ging de deur open. De Markies was oud, zóó oud, dat hij nog slechts strompelend kon loopen. Zijn huid was geel en gerimpeld, zijn mond ingevallen, zijn haar spaarzaam en grijs en de oogen, die in dit weinig aantrekkelijke gelaat stonden, waren de oogen van een krankzinnige.

„Monsieur, ik moet u mijn verontschuldigen aanbieden dat ik u heb laten wachten”, hijgde hij. „De ongewone inspanning van vanavond vermoeide me en na van uw lezing teruggekomen te zijn moest ik mijn dokter raadplegen. U hebt prachtig gesproken, monsieur Roux — hoogst interessant en leerzaam; ik zal het nooit vergeten.”

Robichon boog.

„Ga zitten, monsieur en laat me u een glas wijn aanbieden. Ik mag zelf geen wijn aanraken; ik ben een slecht gastheer, maar mijn ouderdom moet mijn verontschuldiging zijn”.

„De gast van monsieur le marquis te mogen zijn”, mompelde Robichon, „is een privilege, een eer, die . . . eh . . .”.

„Ah!” zuchtte de markies, „spreekt u daar niet over. De reden dat ik u verzocht hier te willen komen, was om over uw ongelukkige ervaringen te spreken — in het bijzonder over één daarvan. U vermeldde in uw lezing de executie van een zekeren Victor Lesueur. Hij stierf als een flink man, niet?” „Zoo flink als ik me iemand herinneren kan!” zei Robichon, die genoot van zijn glas Bourgogne. „Ah? Hij beefde niet? Rechttop liep hij naar de guillotine?”

„Als een held!” zei Robichon, die nergens van afwist.

„Prachtig!” zei de markies, „dat was zooals het behoorde. U hebt dus nooit een gevangene dapperder zien sterven?” De trotsche klank in de stem was onmiskenbaar.

„Ik zal altijd met respect aan zijn moed terugdenken”, verklaarde Robichon, die er geen steek van begreep.

„Respecteerde u dien toen?”

„Pardon, monsieur le marquis?”

„Ik bedoel: bespaarde u hem alle noodeloos lijden?”

„O, maar er is geen kwestie van lijden. Het mes . . .”.

De gastheer maakte een ongeduldig gebaar. „Ik bedoel zielslijden. Kunt u zich in de emoties indenken van een onschuldige, die een schandelijk dood moet sterven?”

„Onschuldig? Dat zeggen ze allemaal”.

„Daar twijfel ik niet aan. Maar Victor sprak de waarheid. Dat weet ik. Hij was mijn zoon”.

„Uw zoon?” stamelde de verbijsterde Robichon.

„Mijn eenige zoon — de eenige, dien ik hier op aarde liefhad. En u — u hebt hem . . .”.

„Ik — ik was alleen het werktuig van de wet”, stotterde Robichon. „Ik was niet verantwoordelijk voor zijn noodlot”.

„U hebt een meesterlijke lezing gehouden, monsieur Roux”, zei de markies spottend. „Ik ben het eens met al wat u daarin zeide — ‚ik ben zijn moordenaar’. Ik hoop dat de wijn naar uw genoegen is, monsieur Roux. Kom, drinkt u eens uit”.

„De wijn?” hijgde de ander. Hij sprong op, bevend — hij begreep het.

„Hij is vergiftigd”, zei de oude man kalm. „Over een uur bent u dood”.

„Groote genade!” kreunde Robichon. Hij voelde zich al ellendig — hij rilde, zijn ledematen wogen als lood; er was een nevel voor zijn oogen.

„O, ik ben niet bang voor u”, ging de ander voort. „Ik ben zwak; ik zou me niet kunnen verdedigen, maar geweld zou u niets helpen. Vecht — of niet, zooals u wilt — u bent gedoemd te sterven”.

Enkele seconden lang staarden zij elkaar zwijgend aan — de acteur verstijfd van schrik, de gastheer met den glimlach van een krankzinnige op het gezicht. En toen trok de laatste langzaam het pleister van zijn tanden, veegde een weinig schmink weg en nam zijn pruik af.

Toen de geheele geschiedenis gepubliceerd werd, wees een verrukt Parijs eenstemmig Quinquart den eerepalm toe, want had Robichon een zaal vol menschen om den tuin geleid, Quinquart had Robichon zelf bij den neus genomen.

Robichon kocht de zilveren kandelaars, die voor de gelegenheid gehuurd waren en bood deze aan Quinquart en Suzanne op hun huwelijksdag aan.

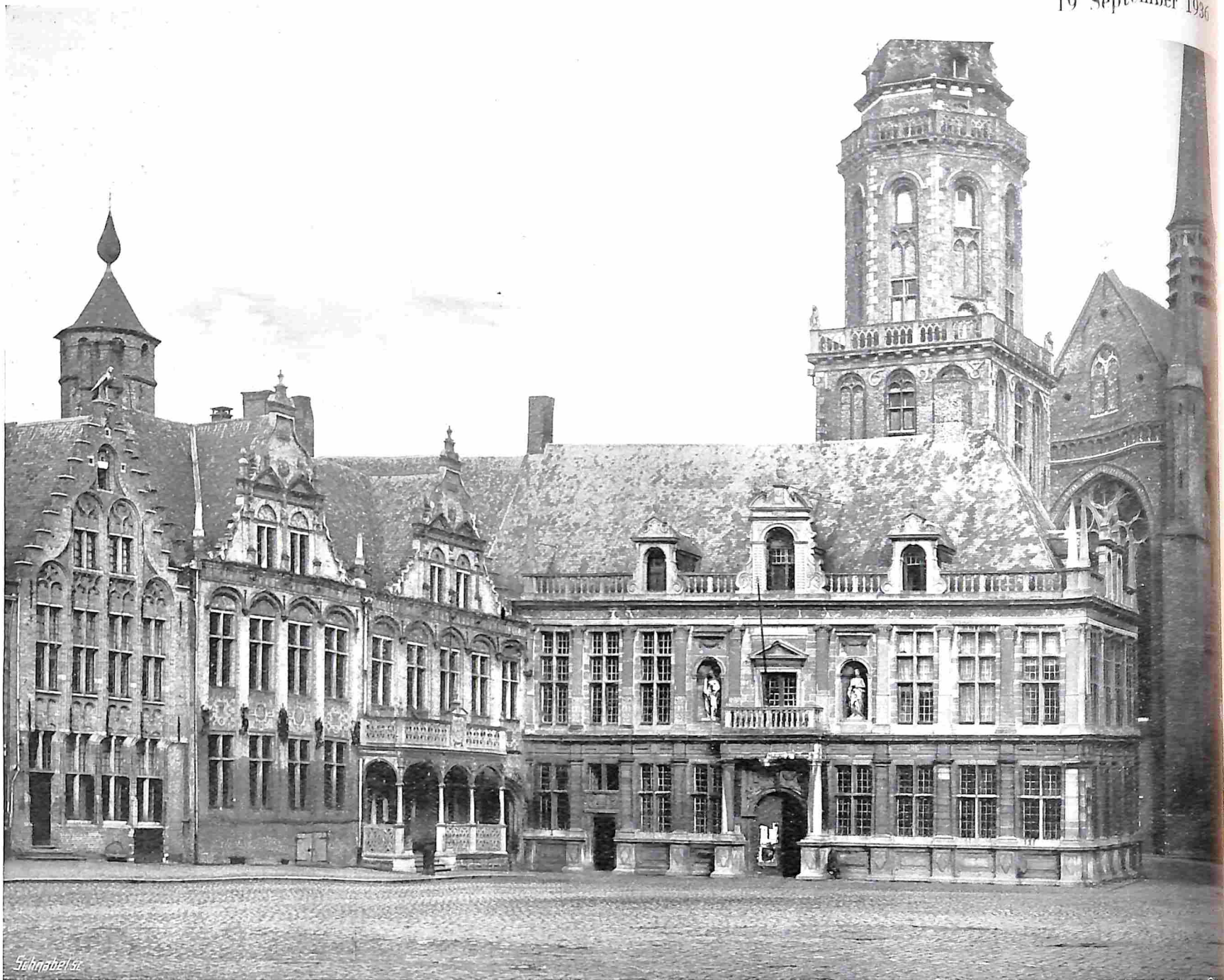
TWEE KWARTJES

DOOR A. POTASSE-KUMMEL

MORGEN is het tractements-dag. ☼ Dan zal je weer met gerust hart de deur voor slager, bakker en kruidenier openen, nonchalant een bankpapiertje laten wisselen en achteloos het overgebleven geld in je beursje

steken. ☼ Morgen . . . kan je weer langs de winkels loopen en weten dat je alles nu zou kunnen koopen. Je doet het natuurlijk niet, want er zijn kapotte jongensschoenen die verzoold, broeken die vernieuwd en achterstallige rekeningen die betaald moeten worden. ☼ Doch de eerste week van de maand is de weelde-week. Dan reken je nog niet. Dan krijgen de jongens als de ijsco-man bellend langs het huis komt dadelijk een stuiver en koop je van een negotie-man aan de deur een groezelig verregend stukje band of elastiek. Dan ben je in alle opzichten heftig philanthropisch. ☼ Nà de eerste week begint het rekenen pas. Je kunt in het begin van de maand nòg zoo secuur de uitgave berekend hebben, altijd vliegt het geld de eerste week weg. ☼ Iedere maand weer denk je, nu dadelijk beginnen met bezuinigen. Geen ijsco's, geen bedelman, geen luxe. Doch het schijnt dat je de weelde van het bezit niet kunt dragen. Altijd weer leef je de laatste week in een stijgende angst voor rekeningen en onvoorziene uitgaven. ☼ Morgen zal je weer rijk zijn voor korten tijd, maar op het oogenblik, nu je alles doorzocht hebt, ben je nog precies aan twee kwartjes toe. Eén fonkelnieuw en een dat groenig is uitgeslagen. ☼ Het nieuwe kwartje houd je als iets kostbaars in je hand en opeens zie je jezelf weer als klein meisje. Je loopt met je vader, die heel groot en vriendelijk is, door een drukke winkelstraat. Je kleine hand is veilig besloten in een sterke warme mannenhand. Dan laat de groote man even je handje los, hij voelt in zijn vestjeszak en haalt er een nieuw kwartje uit. ☼ „Voor taartjes”, zegt hij. ☼ Wat een wonderlijk heerlijke dag was dat geweest. Het loopen op een gewone door-de-weeksche dag in een vroolijke winkelstraat met vader, die zóó maar, alsof het een feestdag was, een kwartje gaf. ☼ Je weet niet meer of je er taartjes voor gekocht hebt, maar de herinnering aan dien zonnigen middag, met als hoogtepunt een fonkelnieuw kwartje, waar je wat heerlijk voor mocht koopen, is als iets prachtigs in je herinnering blijven leven. ☼ Met moeder beteekende een uitgaansmiddag: boodschappen, saaie dingen koopen, zooals dikke wollen kousen; loopen met een tasch vol boodschappen, veel te zwaar voor je dunne kinderarmpje. Nooit eerder hadt je zooveel geld gekregen voor luxe. ☼ Opeens weet je nu waarom je de jongens hun ijsco niet weigeren kunt. ☼ Je kijkt op de klok. Het is half tien. Over enkele oogenblikken komt de groente-man. Die kan je betalen. Maar dan . . . de slager, bakker en kruidenier. ☼ De vorige maand heb je nog zoo'n blunder geslagen, toen je, met leege beurs, aan den bakker, die anders nooit veel geld bij zich heeft, vroeg of hij f50 kon wisselen en hij het kon. ☼ Er is nog één middel om de narigheid te ontloopen. Uitgaan. Iedereen laten bellen en straks, als de jongens uit school komen, de boodschappen laten halen. ☼ De kinderen geef je, met het oog op verliezen, nooit geld mee en morgen . . . ben je weer kapitaalkrchtig. ☼ Je gaat uit. De mantel is niet mooi meer, doch het sjtaaltje is nieuw en losjes omgestrikt voldoet het bijzonder. Het hoedje is eveneens modieus, maar de schoenen . . . treurig.

(Slot op bladz. 456)

HET STADHUIS EN HET OUDE LANDHUIS. THANS GERECHTSHOF. TE VEUREN

ZWERFTOCHTEN DOOR VLAANDEREN

DOOR L. SPRUIT (Slot)

TONGEREN, een van de oudste plaatsjes van het land, ligt vlak bij de Hollandsche grens en de geschiedenis van het stadje is nauw verbonden met die van het oude bisdom Maastricht. De reliquienschat van de Tongersche Lieve-Vrouwe-basiliek is bijzonder rijk en eigenlijk alleen te vergelijken met dien van Keulen of Aken. De kerk van Tongeren is een wonder van Gotiek. Met haar éénen zwaren, afgeplattten toren beheerscht zij het stadje, rijst als een Engelsche kathedraal boven de huizen op. In de nartex hangt een Kruislievenheer in een oud brocaten kleed. Via een poortje komt men in de Romaansche kloostergang, waar oude grafstenen de laatste rustplaats van kanunniken aanduiden; een heel primitieve Pieta staat aan het eene einde der gang, een duister Anna-kapelletje aan het andere. Wondermooi is het gezicht langs de Romaansche rondboogjes op den Gotischen kerkwand, waar de gang op uitloopt. Tegen Augustus staan in den hof de Yucca's beladen met ivoorwitte kelken en dan is het er op zijn mooist. — Tongeren was in den Romeinentijd al een belangrijk punt. Van hier liep de groote heirbaan naar Nijmegen, de Maas langs. — Mooi is de Moerepoort met omgeving, mooi is het Begijnhof, maar het voornaamste van

Tongeren blijft toch de machtige, prachtige kerk. ☼ Een heel ander land is het westen. Doornik is een stad met een verleden. De legende wil, dat de Nerviërs haar stichtten; later werd het een Romeinsche vesting. Koning Clovis is er geboren, en zijn vader Childeric schijnt de kathedraal gesticht te hebben. Zijn graf is tenminste later in Doornik teruggevonden. — Doorniks kathedraal is beroemd, zóó beroemd dat we over dit heerlijke Romaansche bouwwerk hier verder wel zwijgen kunnen. Maar buiten deze kerk geeft de stad nog veel anders te zien. Er zijn huizen uit de 8ste eeuw, na den oorlog afdoende gerestaureerd; op de Markt staat het Belfoort van 1187, het oudste van het land. Een zeer oude kerk is de St. Nicolaas, die in de 7de eeuw gesticht heet te zijn, en nog altijd indrukwekkend is de 13de eeusche Gatenbrug. Daarnaast zijn er nog tientallen oude huizen die belangwekkend zijn. — Doornik is een echte vechtstad en verloochent haar karakter niet. De bibliotheek bezit een verzameling zeldzame handschriften en incunabilen, de Doorniksche tapijten, het oude Doorniksche porcelein zijn beroemd, en Rogier van der Weyden werd hier geboren. Ondanks dit alles maakt de stad een grimmigen, stoeren indruk. ☼ Heel anders is Kortrijk. Aan

de Leie ligt de stad vriendelijk en open in het golvende land. De Broeltorens, laatste overblijfselen van de 14de eeuwse versterkingen, ieder op een kant van de rivier, doen aan dien indruk niets af. Vroeger zat de zuidelijkste toren aan het kasteel van de graven van Vlaanderen vast, maar van dezen burcht is niets meer over, behalve een stukje muur van respectabele dikte. We zijn hier in het land van het goede linnen; bij Kortrijk groeit het allerbeste vlas van Vlaanderen. — Kortrijks stadhuis is merkwaardig en herinnert aan dat van Middelburg. De St. Maarten bezit een oud aarden tabernakel uit de 14de eeuw, en in de Jesuïetenkerk vinden we het beroemde beeld van O. L. Vrouw van Groningen. Frappeeren doet ons het Begijnhof, groot, met kronkelende straatjes en witgepleisterde huizen, maar ook verscheidene die van baksteen zijn en een volkomen Hollandschen aanblik opleveren. — Oudenaerde aan de Schelde is een plaatsje, dat weinigen kennen, maar dat u niet meer loslaat. Men vertelde er mij van een Hollandschen schilder, die er op doorreis kwam en er drie weken bleef hangen. Te verwonderen is dat niet. Het stadje, nu uitgestorven, ééns bloeiend en rijk door de lakenindustrie, bezit een stadhuis, waarbij dat van Leuven nog plomp en pompeus is. De Brusselsche stadsarchitect van Pede heeft het tusschen 1520 en 1529 gemaakt en het is een van de heerlijkste voorbeelden van goede laat-gotiek. Lichtgrijs is het, hier en daar tot zwart aangelopen, met ontelbare pinakeltjes, ragfijne balustraden, een open galerij aan de markt-zijde en een rank, coquet klokketorentje. Een gaaf, zuiver juweel, waar men nooit op uitgekeken

Foto M. Vanderkindere

HET STADHUIS TE OUDENAERDE

raakt. En dat staat daar dan aan de onwaarschijnlijk-groote, stille Markt, die voor het Oudenaerde van tegenwoordig veel te weidsch is. — Daar staat ook, aan de andere zijde, het geboortehuis van Margaretha van Parma, een echt huis uit den Zuid-Nederlandschen bloeitijd, baksteen met trapgevels opzij, hooge ramen vol groene ruitjes, en een ferm toren met een donkere wijde poort eronder. — Mooi (behoudens de leelijke provisorische bekroning) is de gotische toren der St. Walburg; vredig, bijna dorpsch ligt de 13de eeuwse O. L. Vrouwe van Pamela aan de Schelde temidden van witte huisjes. Wonder schilderachtig is de oude buurt Burchelde, met over het water gebouwde, wrakke huisjes, met gele, witachtige of grijze muren en roodbruine pannedaken, en toefen mos en planten in alle spleten. Mooi is het Begijnhof, en de Kerselaersberg, landelijke beëvaartplaats met een miraculeus Maria-beeld. En zoo ligt daar in het wijde, golvende land, aan de blauwe Schelde, het stadje samengekropen rond de Markt, veilig bewarend tusschen zijn daken en torentjes dat Gotisch wonder van een stadhuis. ☞ En als laatste het allermooiste dat Zuid-West-Vlaanderen bezit: het oude Veurne, vlak bij de Fransche grens. In den wereldoorlog bleef het stadje gespaard; alleen het aloude Hotel van de Roos werd door een granaat getroffen. Veurne geeft met zijn marktplein een zoo volmaakt Middeleeuwsch decor, dat men er niets aan zou behoeven te veranderen voor een openluchtspel of het moesten al de café's zijn, waarin zich de onderhuizen hebben veranderd. Is Brugge grooter en rijker aan musea en kunstschaten, Veurne geeft in klein bestek een volkomen illusie van oude tijden. Wat moet het stadje rijk geweest zijn om zich deze gebouwen te kunnen veroorloven, een dergelijk Stadhuis, een Paleis van Justitie, en

Foto Ed. Schindeler, Herstal, België

DE KERK TE TONGEREN

zóó'n groot Belfoort! Rondom de Markt staan de oude gebouwen: het Wachthuis (nog steeds politiebureau) van 1636: baksteen trapgevel, hardsteen colonnade waaronder vuurroode geraniums fonkelen; een heele rij trapgevels, sommige witgekalkt; het precieus theatertje; het zonderlinge Paviljoen van de Spaansche Officiëren, uit de 13de

eeuw, waartegen later een sierlijk renaissancestoepje geplakt is; het wondermooie, zuivere renaissance-stadhuis (1596—1612) met de stoep die duidelijk Italiaansche (en Duitsche) invloeden verraad; een loggia is het meer, van waaruit de vroede vaders de Veurnsche festiviteiten gadesloegen; en ernaast is een poortje van 1612, met een paar figuren erboven, die ons in dit West-Vlaamsche plaatsje aan Michelangelo herinneren. Dan het parmantigkleine, maar statige Gerechthof uit denzelfden tijd, en daarachter rijst het imposante Belfoort op (1628), gedeeltelijk de oude Gotische St. Walburg met haar lichtbogen aan het oog onttrekkend. De kerk heeft geen toren, alleen een dakruiertje. Aan den achterkant in het plantsoen zijn de resten der

voormalige abdij te zien. Boven de huizen aan den anderen hoek der Markt steekt de zware vierkante toren der St. Nicolaas op. En op vele daken prijken gesmeede dierfiguren, die 's avonds tegen de matte lucht als silhouetten

afsteken: een hert, een zwaan, een pelikaan. En langs deze oude, oude huizen trekt op den laatsten Zondagmiddag van Juli de Veurnsche boetprocessie uit. Die Zondag is tevens de eerste dag van de kermis, maar tijdens de processie zijn de kramen gesloten. Barrevoets in grijze of bruine pij gaan de boetelingen uit alle standen voorbij, de kap over het hoofd, een zwaar houten kruis torsend, of op hun schouders de platformen met levensgrooten Bijbelsche tafereelen dragend. Afge-

wisseld door Romeinsche soldaten op zware Ardenner paarden, door kerkvaders en profeten, die eindelooze, eeuwen lang mondeling overgeleverde verzen met weidsch gebaar citeren: springlevende rederijkerij, die een Rodenbach in verrukking bracht. Daartusschen bruidjes en engelen en groepen uit het Oud en Nieuw Verbond. De stoet gaat van St. Walburg uit, trekt naar den St. Nicolaas en keert vandaar met het Allerheiligste terug. Een primitief rustaltaar is op de Markt opgesteld. En

hoewel de menschen rijen dik staan te kijken, kan men een speld hooren vallen. Maar niet zodra is de wit met gouden baldakijn tusschen de knielende menschen door in het kerkportaal verdwenen, of de kramen der voor gaan open, alle caféterrassen zitten stampvol en heel Veurne deint in één groote feestroes. Dát is Vlaanderen:

levensernst en levensvreugde, waarachtige devotie en onbekommerde blijheid, die in hun diepste wezen immers één zijn.

Foto Ed. Schindeler, Herstal, België

DE VISÉPOORT TE TONGEREN

Foto M. Vanderkindere

HET BELFOORT TE DOORNIK

lang niet zoo onschuldig zijn en als ze dan vooral in den vruchtentijd met bessen prijken en de warmte van den zomer nu juist naar bessen doet verlangen, dan kunnen ze voor kinderen groot gevaar opleveren. Ieder jaar lezen we dan ook in een van de provinciale bladen het bericht dat „een jongetje, bezweek”. Vooral de planten uit de familie van de Nachtschade zijn stuk voor stuk zulke gevaarlijke wezens, maar het wonderlijkst is dat deze familie

Vergiftige planten

DOOR M. BARENDRECHT-HOEN

PAS op, het is vergif!” Met schrik, met eerbied, soms met angst laat iedere re hand de zoo juist geplukte bloem vallen en niet zelden komt het voor dat degene die zoo juist nog bewonderde over een poosje gaat klagen over een vreemd gevoel in de maag. ☞ „Vergif”. Het is een machtig tooverwoord, voldoende om alle schooljongens en meisjes ontzag in te boeze-

men, helaas nog zonder beteekenis voor peuters onder de vijf, die vrij in den tuin of langs den weg mogen rondloopen en die zonder blikken of blozen een peultje van den gouden regen in hun mond

steken of van de gevaarlijke besjes eten van het Bitterzoet en de Zwarte Nachtschade. ☞ Reeds vroeg wisten wij kinderen wát „vergif” was en wát niet, wat je dus plukken mocht en wat je moest laten staan en kon je je toch niet weerhouden van zoo'n giftige plant te plukken, dan was er dat vervelende gevoel aan je handen, dat je ze dadelijk deed wasschen als je thuis kwam. Natuurlijk is niet iedere plant die den naam heeft vergiftig te zijn even gevaarlijk, maar er zijn er toch onder, die

zijn er toch onder, die

BITTERZOET

tevens de plantensoort bevat, die als hoofdvoedsel dient voor het Nederlandsche volk. Iederen dag eten we aardappels, nieuwe, oude, in allerlei vorm, zonder dat echter ooit iemand daar onder lijdt en menige man rookt zijn sigaret, stopt zijn pijp zonder daar ooit schadelijke gevolgen van te ondervinden, al weet iedereen dat nicotine nu juist niet voor de bevordering van de gezondheid wordt gebruikt. Bovendien is de tomaat ook een geliefkoosde vrucht op het zomermenu en worden de bekende Spaansche pepers in menige keuken „voor een pittigsmaakje” gebruikt. ☒ Maar hoewel de aardappel ons volksvoedsel bij uitnemendheid is, zou het toch niemand zijn aan te raden ook de bessen te nuttigen, wanneer deze bij uitzondering ergens in een tuin tot ontwikkeling mochten komen, want het loof, de vruchten en de uitloopers van den aardappel zijn zeer vergiftig. Vele planten uit de familie der Nachtschaden bevatten dan ook giftige stoffen, solanine en atropine en vooral *Atropa belladonna*, de wolfskers, maar ook de Zwarte Nachtschade en het Bitterzoet zijn zeer giftig. Gelukkig maar dat bijna niemand in onze streken aardappels in eigen tuin kweekt, al vernamen wij onlangs, dat als begroeiing van een kindertuintje met trots „twee aardappels” werden vermeld. Gelukkig wist het kleine kereltje, de bezitter van den „tuin”, misschien nog beter dan wij zelf te vertellen wat giftig was en wat niet aan zoo'n aardappelplant, maar over het algemeen is een aardappel nu juist geen plant voor een kindertuin, al lokt het natuurlijk menigeen het dagelijksch voedsel ook eens zelf te kweken. En behalve het Bitterzoet en de Zwarte Nachtschade komen de overige planten uit de familie der Solanaceeën weinig voor en het schijnt zelfs dat ze door hun vreemde uiterlijk al direct eenig ontzag inboezemen. Het gewoonst is de Zwarte Nachtschade, die veel als onkruid in tuinen en op bouwland voor-

komt en waarvan de bloempjes er precies zoo uitzien als die van den aardappel. Het Bitterzoet, groeiend op vochtige plaatsen, lijkt er veel op, maar heeft blauwe bloempjes met twee groenige vlekjes, die den indruk wekken van honingdruppels. Zeer veel bijen, hommels en vliegen komen er op af en in het najaar prijkt de plant met mooie, roode bessen, die natuurlijk weer gevaarlijk zijn. Waarschijnlijk worden ze door de vogels wel gegeten; het vogellichaam schijnt echter tegen andere dingen bestand te zijn dan dat van den mensch. Het Bilzenkruid en de Doornappel zijn echte mesthoopplanten en als zoodanig zullen ze in de meeste tuinen als onkruid wel niet voorkomen, al zagen we hen wel eens welig tieren in een hoek waar altijd allerlei plantenresten, uitgetrokken onkruid en uitgebloeide planten werden neergeworpen. De Doornappel, *Datura stramonium*, is eigenlijk een prachtige plant, want zoowel de diepe, witte bloemkelken, die tegen den avond open gaan, als de mooie stekelige vrucht, die in vier spleten open-

springt, zijn de moeite waard. Bij slecht weer blijven de bloemkelken gesloten, bij mooi weer gaan ze open en bloeien ze slechts gedurende een etmaal. Wie de Doornappel eenmaal als onkruid in den tuin heeft staan, krijgt hem in den regel het volgend jaar wel weer te zien, want de groote stekelige vrucht zit vol zaadjes, die er bij iedere gelegenheid uitvallen. Het Bilzenkruid met zijn violet beaderde, vuilgele bloemen is niet zoo mooi; reeds de groenige bloe-

Foto C. A. v. d. Gen

ZWARTE NACHTSCHADE

men worden vreemd gevonden en zelfs als men niet weet dat deze plant giftig is, blijft men toch liever op een afstand. Ook deze plant huist op mesthoopen en kerkhoven, wat zijn ietwat sinisteren indruk nu niet bepaald vermindert. Dan zijn er nog de *Atropa belladonna*, de wolfskers met zijn glanzende, zwarte bessen en vuilroode bloemen,

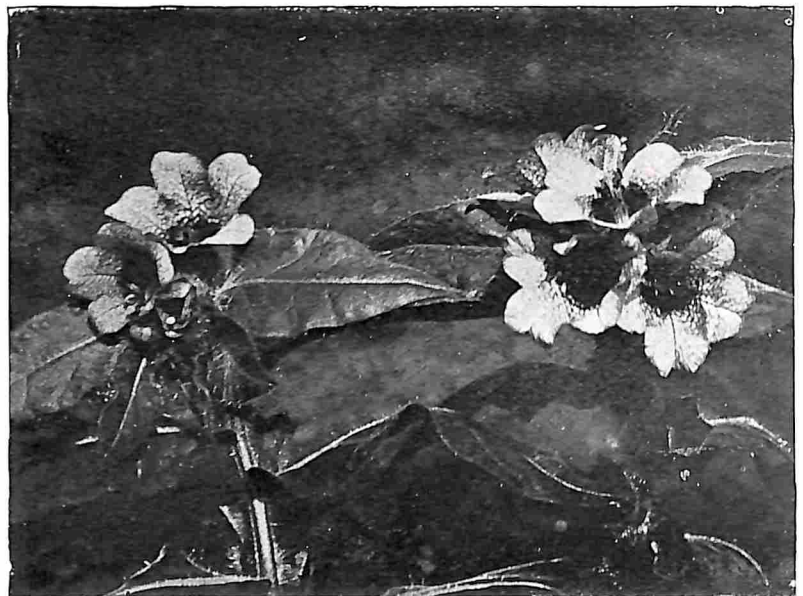
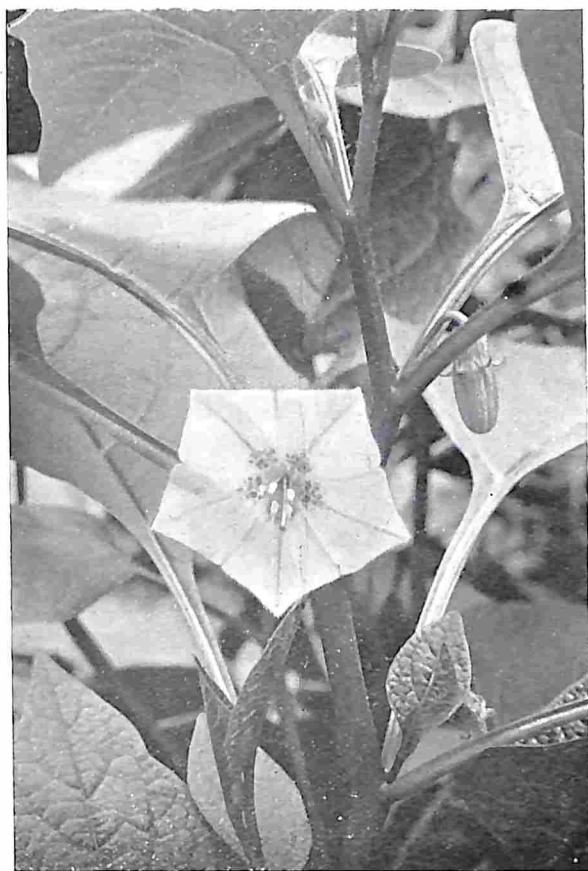

Foto C. A. v. d. Gen

BILZENKRUID

BLOEIENDE LAMPIONPLANT

die echter zeer zeldzaam is in ons land en de tabak, die als gekweekte bloem in onze tuinen, evenals de lampionplant wel een goede bekende zal zijn. Bijna alle planten herkent men gemakkelijk òf aan de bloem, òf aan de bes of doosvrucht. Vergissen, zooals dat bij paddestoelen voorkomt, is niet mogelijk en weet men eenmaal van de giftige familie iets af, dan is men voldoende gewaarschuwd.

BLOEIENDE DOORN APPEL

De Illustre Lieve-Vrouwe-Broederschap te 's Hertogenbosch

DOOR L. SPRUIT

TOEN onze Prinses dezen zomer 's-Hertogenbosch bezocht, werd in de kranten bericht dat Zij tevens als „Zwanenbroeder” geïn-

stalleerd was en hiermee de belangstelling gevestigd op een van de oudste en merkwaardigste broedersschappen, die het oude zuiden rijk is. ☞ De Prinses is niet de eerste Zwanenbroeder uit onze Koninklijke familie. In 1899 trad Koningin Wilhelmina in de broederschap, vier jaren later Prins Hendrik. Daarvóór waren het Koning Willem III en Koning Willem II geweest, die deel uitmaakten van de Illustre Broederschap van O. L. Vrouw — tegenwoordig wordt ten onrechte veel de naam „Zwanenbroederschap” gebezigd. ☞ De oorsprong van de Broederschap verliest zich in het verre verleden. Wat men uit die oudste tijden met zekerheid weet, is dat in 1318 de reglementen van de broederschap door den bisschop van Luik werden goedgekeurd, welk merkwaardig en kostbaar document zich nog steeds in het archief bevindt. Men heeft hier te doen met zoo'n echte middel-euwsche, godsdienstig charitatieve vereeniging, zooals ze vroeger niet zeldzaam waren. Godsdienst en liefdadigheid zijn moeilijk te scheiden. De broederschap had zich gesteld onder de bijzondere bescherming van O. L. Vrouw en nog

steeds is de wapenspreuk: „Sicut lilium inter spinas” — als een lelie tussen de doornen. — een van de oude betitelingen van de Moeder Gods. Niet

voor niets bezat de broederschap in den ouden St. Jan een eigen kapel, en wel die, waar vanouds het beeld der Zoete Lieve Vrouw werd bewaard. Dit miraculeuze beeld wordt nog steeds vereerd en gaat eiken zomer in plechtige omdracht uit door de straten van Den Bosch. De kapel der Broederschap (H. Sacramentskapel) bestaat ook nog en de broederschap zelve, na zooveel eeuwen, eveneens: zij het dat zij haar oorspronkelijk karakter ietwat heeft verloren. ☞ De bloeitijd viel in de 14de, 15de en 16de eeuw. Leeken en ook geestelijken waren er lid van. Rijke schenkingen droegen bij tot den stoffelijken bloei, waar de armen (nog steeds wordt er door de broederschap brood uitgedeeld) wél bij voeren. In de 17de eeuw kwamen de moeilijkheden. Frederik Hendrik nam in 1629 's-Hertogenbosch in. De Staten-Generaal verboden het uitoefenen van den Katholieken godsdienst in de stad der Zoete Lieve Vrouw. Er werd aangedrongen op de opheffing der Broederschap. Dit gebeurde niet, maar bepaald werd van overheidswege dat voortaan de helft der broeders uit Protestanten zou bestaan. Zoo

Gouden beker, door H.M. Koningin Wilhelmina in 1904 geschonken aan de O.L.-Vrouwe-Broederschap te 's Hertogenbosch

is het tot op den huidigen dag gebleven, maar de broederschap van O. L. Vrouw verloor daarvoor wel van haar oorspronkelijk karakter. ☞ Achttien katholieke en achttien protestantsche broeders vormen de Broederschap. Vier van iedere gezindte — de oudsten in jaren — zijn proost; twee ervan vormen telkens voor een jaar het dagelijksch bestuur. Eenmaal per jaar komen de broeders bijeen. Aan de vergadering is een maaltijd verbonden in het eigen huis van de Broederschap. Andere bijeenkomsten hebben niet plaats. Vroeger was dit natuurlijk anders en woonde men gezamenlijk de godsdienst-oefeningen bij, terwijl het charitatieve werk der broederschap toen ongetwijfeld ook veel uitgebreider was. ☞ Het huis van de Illustre Broederschap is een pand, dat in 1483 bij testament aan broeders werd vermaakt. Van buiten biedt het weinig bijzonders. In de hal treft men oud houtsnijwerk aan en het

DE EETZAAL VAN DE ONZE-LIEVE-VROUWE-BROEDERSCHAP TE 'S HERTOGENBOSCH

BUFFET DOOR DE RIDDERSCHAP VAN NOORD-BRABANT AAN DE BROEDERSCHAP GESCHONKEN

wapen der Broederschap: een zwaan met een lint in den snavel, waarop de wapenspreuk „Sicut lilium inter spinas” en daaronder een lelie tusschen doornen. ☞ De eetzaal bevindt zich achterin het huis. Een mooie schouw en betimmering vallen hier op. Langs den wand staan de stoelen der broeders, ieder versierd met het wapen des bezitters. Eens per jaar heeft hier de maaltijd der broeders plaats. Tot den inventaris behooren verder een mooi buffet en fraaie kast, geschonken door de Ridderschap van Noordbrabant. Onder de merkwaardige bokalen op het buffet vinden we die van Willem den Zwijger, de graven Egmond en Hoorne, en Buren. Ook bezit men een bokaal, die eenmaal aan Maximiliaan van Oostenrijk toebehoorde. In de kast staat een gouden beker, door de Koningin bij haar bezoek in 1904 aan de Broederschap geschonken. Vermelden we nog het belangrijke archief, het wapenboek met de wapens van alle broeders tusschen 1318 en 1765, en de mooie oude missalen, die den schat der broederschap uitmaken. ☞ In de laatste tientallen jaren heeft de Broederschap nog steeds min of meer kostbare geschenken ontvangen. Zoo is er betrekkelijk kort geleden een zilveren keten voor den regeerenden proost ontvangen, een zilveren tafelbel en een zilveren schotel met deksel. De Broederschap is dus nog niet vergeten. Door het intreden van onze jonge Prinses als Zwanenbroeder is de publieke belangstelling een oogenblik op haar gevestigd geraakt: wij meenden er daarom enkele woorden aan te mogen wijden.

Van een ooievaar, die verkoos alleen te blijven

DOOR MR. FR. HAVERSCHMIDT

IN het nummer van 16 November 1935 van dit tijdschrift werd het een en ander medegedeeld over het leven in een ooievaarsnest, waarbij een observatietoren werd gebouwd en waarvan uit het opgroeien van de jongen werd waargenomen. Ook in 1936 werd de stelling reeds vroegtijdig in het voorjaar, nog vóór den terugkeer van de ooievaars, weer bij het nest opgebouwd en werd met spanning afgewacht hoe het verder verloop zou zijn. En werkelijk, op 1 April kwam de eerste ooievaar van zijn lange reis uit het Zuiden terug, streek op het oude nest in den boomgaard neer, begon het direct, daar het door de winterstormen nogal had geleden, op te knappen en liet uit alles blijken zich volkomen thuis te voelen. Thans was dus het wachten op ooievaar No. 2. Niet lang na den terugkeer van den eersten ooievaar kwamen er vreemde ooievaars opdagen, soms eenige tegelijk. En nu gebeurde er iets vreemds, waarop eigenlijk niet gerekend was. De ooievaar, die bezit van het nest had genomen, bleek van gezelschap van een

soortgenoot niet gediend, tenminste iedere ooievaar die het nest trachtte te naderen of ook maar er omheen cirkelde, werd op ruwe wijze verdreven. Vechtpartijen met andere ooievaars waren aan de orde van den dag en dat duurde zoo weken achtereen. Eindelijk ging de eenzame ooievaar in het nest liggen en alles leek er op alsof hij broedde. En dat was ook inderdaad het geval. Op een goeden dag werd er onder den nestpaal een ooievaarei, nog onbeschadigd, in het gras gevonden, dat zeker bij een der vele strubbelingen uit het nest was gevallen. Toen ik in de observatiehut klom om eens een kijkje te nemen, zag ik twee eieren in het nest

liggen. Het bleek dus dat de ooievaar, die zelf verkoos eenzaam te blijven, een wijfje was, dat onbevuchte eieren had gelegd. Verder gedroeg zij zich geheel alsof alles normaal was, zij broedde in het begin geregeld, herstelde zwakke plekken in het nest, alleen dulde zij geen enkelen ooievaar in de nabijheid. Na eenigen tijd verdwenen ook de

beide eieren, doch de ooievaar bleef op het nest huizen, was daar steeds op aan te treffen en verliet het alleen om voedsel te gaan zoeken. Dag in dag uit de heele maand Mei door was er bezoek van vreemde ooievaars, die toenaderingspogingen deden, doch geen enkele kreeg ook maar een schijn van kans om op het nest neer te strijken. Het was uiterst merkwaardig te zien, hoe op momenten, dat het eenzame wijfje afwezig en in de omgeving nergens te bespeuren was, zij plotseling ijlings kwam opdagen, zoodra ook maar een vreemde ooievaar over het nest cirkelde. Dan streek zij er op neer en begon luid en opgewonden te kleppen met wijd neerhangende vleugels of ging met

uitgespreide vleugels in afweer plat in het nest liggen, zoodra de indringer dichterbij kwam. Dan vloog zij plotseling op, hem achterna, en streek naast hem neer als hij zich op een nabijgelegen schoorsteen had neergezet, ook dan weer luid klepperend. Het was een merkwaardige sensatie, van den observatietoren hoorde neerstrijken, alwaar hij luid begon te kleppen, hetgeen ongehoord hard klonk voor dengene, die zich binnen de houten wanden daarvan bevond. Het eenzame wijfje lag met uitgespreide vleugels in het nest en stooft plotseling op om eveneens op het dak

DE ILLUSTRIE LIEVE-VROUWE-BROEDERSCHAP TE 'S HERTOGENBOSCH. HOUTSNIJWERK UIT DE XIIIe EEUW, IN HET BEZIT DER BROEDERSCHAP.

van de hut neer te strijken, waar een hevige vechtpartij ontstond, die ik helaas alleen maar hooren kon. Dat duurde maar heel even en ook deze strijd eindigde met een overwinning van het wijfje. De indringer koos het hazenpad en al spoedig streek zij op het nest neer, klepperde na het neerstrijken nog een paar maal en ging omstandig haar toilet maken, hetgeen steeds een harer meest tijdroovende bezigheden was. Een anderen keer verschenen plotseeling drie vreemde ooievaars, die langzaam om het nest begonnen te cirkelen. Het wijfje was juist vertrokken, zeker om voedsel te gaan zoeken, doch keerde in een oogwenk terug en streek op het nest neer, waar het luid begon te klepperen. Geen der drie ooievaars durfde ook maar naderbij te komen en steeds hoger cirkelden zij in de lucht, totdat zij op het laatst nog maar kleine stipjes waren. ☼ Zoo bleef het doorgaan tot in Juli toe, doch langzamerhand bleven de bezoeken van vreemde ooievaars achterwege, omdat het inmiddels al te laat in den tijd was geworden

om nog een broedsel te kunnen beginnen. Wel bleef het eenzame wijfje nog op het nest huizen, doch het was er lang niet meer zoo geregeld aan te treffen en soms uren lang afwezig. ☼ Hoewel het een zeer interessante episode uit het leven van den ooievaar was, had het natuurlijk toch het minder aangename gevolg, dat er dit jaar geen broedsel jonge ooievaars op het nest was, hetgeen in lange jaren hier niet had plaatsgevonden. Het merkwaardige is echter, dat deze vreemde eigenschap, om geen ander bij zich te dulden en het nest alleen te bezitten, een eigenschap is die bij ooievaars geregeld voorkomt en die de oorzaak er van is, dat er ieder jaar een aantal nesten zonder jongen blijven.

MARGRIETEN

DOOR G. KROMDIJK

JAREN lang was het oude, geheel door laag geboomte omgeven kasteel, onbewoond geweest. Aan park en tuin was weinig ten koste gelegd; dit was trouwens aan de verwildering van vrucht-

en siertuin overduidelijk te zien. Het groote gazon, onderbroken door statige groepen boomen, was in een weiland veranderd. Ja, het was een weiland, en toch was het mooi. Vroeg in het voorjaar bloeiden er reeds de madeliefjes en de boterbloemen, dra opgevolgd door een weelde van witte Margrietten en roode papavers, welke laatste zich meer langs den grintweg groepeerden, die zich door

het weiland slingerde, eens de trotsche oprijlaan. Thans is het kasteel bewoond, en zijn de gazons weer groen en glad geschoren, hier en daar met felkleurige bloemperken versierd. Wat nu het mooist is? Och, ik weet het eigenlijk niet, dat hangt geheel van de omgeving af. In kleine villatuinen mogen we onze gladgeschoren gazons in geen geval in een weiland — al plant ge het ook vol met margrietten — veranderen. Margrietten, ik vind ze prachtig, doch ze hooren thuis op de uitgestrekte grasvelden van de groote buitenplaatsen, en speciaal daar, waar alles met de grasmachine niet te bemaaien is. ☼ De mar-

grietten komen in ons land op sommige plaatsen veelvuldig voor. Toch wil ik liever enkele andere soorten met u behandelen, die voor tuinbeplanting

van meer belang zijn. ☼ Eenigen tijd geleden besprak ik hier reeds een Margriet, n.l. *Chrysanthemum maximum*, een van onze beste vasteplant-Margrietten. *Chrysanthemum frutescens*, afkomstig van de Canarische Eilanden, is voor den bloemist de eigenlijke margriet. In Aalsmeer worden ze bij duizenden ge-

kweekt. Voor balkonbakken zijn de witte margrietten, in combinatie met roode Geraniums en blauwe Lobelia's, buitengewoon mooi. Niet alleen voor balkons, doch ook voor het beplanten van marmere en andere steenen vazen, zijn ze heel goed bruikbaar. Als tuinplanten worden ze ook veelvuldig aangewend, speciaal in groote borders zijn ze goed op hun plaats. Men moet er wel rekening mee houden, dat ze een zonnige standplaats verlangen. In de schaduw groeien ze wel, doch ze bloeien weinig, bovendien verlangen ze een voedzamen grond. Een prachtige combinatie wordt verkregen, door enkele rood bloeiende en bruinbladerige Can-

Foto Mr. Fr. Haverschmidt

LUID KLEPPEREND VERDEDIGT DE OOIEVAAR ZIJN NEST TEGEN INDRINGERS

Foto Mr. Fr. Haverschmidt

MET UITGESPREIDE VLEUGELS LIGT DE OOIEVAAR IN HET NEST, IN AFWEER TEGEN EEN SOORTGENOOT, DIE NADERBIJ TRACHT TE KOMEN

na's naast de grijsbladerige, witbloeiende margrietten te planten. ☼ Ze zijn niet winterhard en moeten, wil men ze overhouden, tegen half October binnengehaald worden. Men dient ze dan echter den geheelen zomer in potten te kweken, terwijl men er op moet letten, dat de wortels niet over of door den pot groeien. In de kamer verlangen ze een lichte, luchtige standplaats; zet ze in geen geval te droog, of te warm, anders zitten ze spoedig onder het ongedierte. Zijn de planten te groot, dan kan men de lange scheuten in het najaar een weinig inkorten, overigens kan men dit ook in het voorjaar doen. ☼ Tegenwoordig worden er op de scholen aan de kinderen verschillende planten, waaronder dikwijls ook margrietten, uitgereikt, met het doel ze verder op te kweken, om ze daarna in

het najaar op de Floraliëntoonstelling in te zenden. De resultaten zijn overal lang niet even goed; men vergeet dat een margriet als potplant heel veel voedsel noodig heeft en in de korte groeiperiode soms één tot twee maal in een grooteren pot gezet moet worden. Bovendien zorgen we geregeld voor voldoende water, en dienen om

de veertien dagen een weinig vloeimest toe. Houdt men er tot half Juli de bloemknoppen uit, dan groeien ze des te harder. ☼ De vermenigvuldiging geschiedt door middel van stekken, hetgeen in September-October nog geschieden kan. Men snijdt er gewone koppen uit, die van de onderste blaadjes worden ontdaan, om ze vervolgens vlak onder een lid af te snijden; daarbij worden de grootste bladeren een weinig ingekort, terwijl bloemen en knoppen verwijderd worden, dit om de verdamping te verminderen. Vervolgens worden de stekken bij 10 of 12 stuks in een geraniumpot, gevuld met fijn gezeefde zandige aarde, gezet. Men graaft de potten in den kouden bak in, waarvan de ramen den eersten tijd gesloten blijven. Zoodra de stekken beworteld zijn, wordt bij open weer geregeld gelucht, terwijl men bij vorst de ramen moet sluiten en dekken. Men heeft alleen dan succes, als men de planten den geheelen winter vorstvrij weet over te houden. Tegen het voorjaar kunnen ze dan afzonderlijk in

een Geraniumpot gezet worden, waarna ze, goed afgehard, begin Mei buiten uitgeplant kunnen worden.

TWEE KWARTJES

(Slot van bladz. 447)

JE hebt beeldige grijze zacht-leeren schoentjes gezien in den winkel waar een groote vergulde schoen uithangt. ☼ Vandaag kun je ze nog eens gaan bekijken. Morgen, als je geld hebt, kijk je, als je dien winkel voorbijgaat vlug den anderen kant uit. Want de maand beginnen met het koopen van luxe schoentjes zou ongehoord zijn. ☼ Je trekt de deur achter je dicht. ☼ Stralende zomerzon! ☼ Op den hoek van de straat staat de bakkerskar. Den anderen kant dus op.

Nòg een straat en je bent in het park. ☼ Het beukenlaantje lijkt met goud overgoten. Er komt een overmoeidige onverschilligheid over je, nu je loopt in den zonneschijn. ☼ In gedachten zie je het heerlijke gezonde koppeltje, dat straks weer vroolijk uit school zal komen. Je voelt jezelf nog jong en veerkrachtig. De materiele zorgen zie je

MARGRIETEN-WEELDE

opeens zoo klein. ☼ Rijk voel je je en gelukkig. ☼ Je loopt verder, het park uit, naar de stad. ☼ Langzaam ga je de winkels voorbij. ☼ Het is prettig zoo te wandelen, zonder boodschappentas, doelloos. ☼ Dan kom je langs een banketzaak. ☼ De twee kwartjes laat je rammelen in het beursje. Zonder nadenken stap je den winkel binnen en koopt . . . taartjes. ☼ Een roomhoorn voor Frits, een soes voor Keesje, een met vruchten voor Henk en een gembertaartje voor de heel groote jongens. ☼ Je diept onderuit de beurs de geldstukjes op en krijgt een stuiver terug. ☼ Voor den winkel staat een bedeljoch. ☼ Je laatste vijf centen verdwijnen in het gore kinderhandje. ☼ Langzaam wandel je naar huis. ☼ Als de jongens uit school komen is er geen brood, doch in de zonnige huiskamer staan feestelijk midden op tafel de taartjes in de mooiste glazen schaal en op het buffet ligt als een zielig hoopje de leege beurs.